

Núm. 107

Els reptes de la gentrificació

Núm. 107 > Memòries > Visions urbanes

Raimon Panikkar: una vida intensa, un pensament intercultural

Per [Ignasi Moreta](#).

M'agrada 0

Tuit

L'Any Panikkar, inaugurat el dia 5 de febrer, commemora el centenari del naixement del filòsof amb el doble objectiu difondre'n l'obra i debatre la validesa de les seves intuïcions per comprendre el món contemporani.

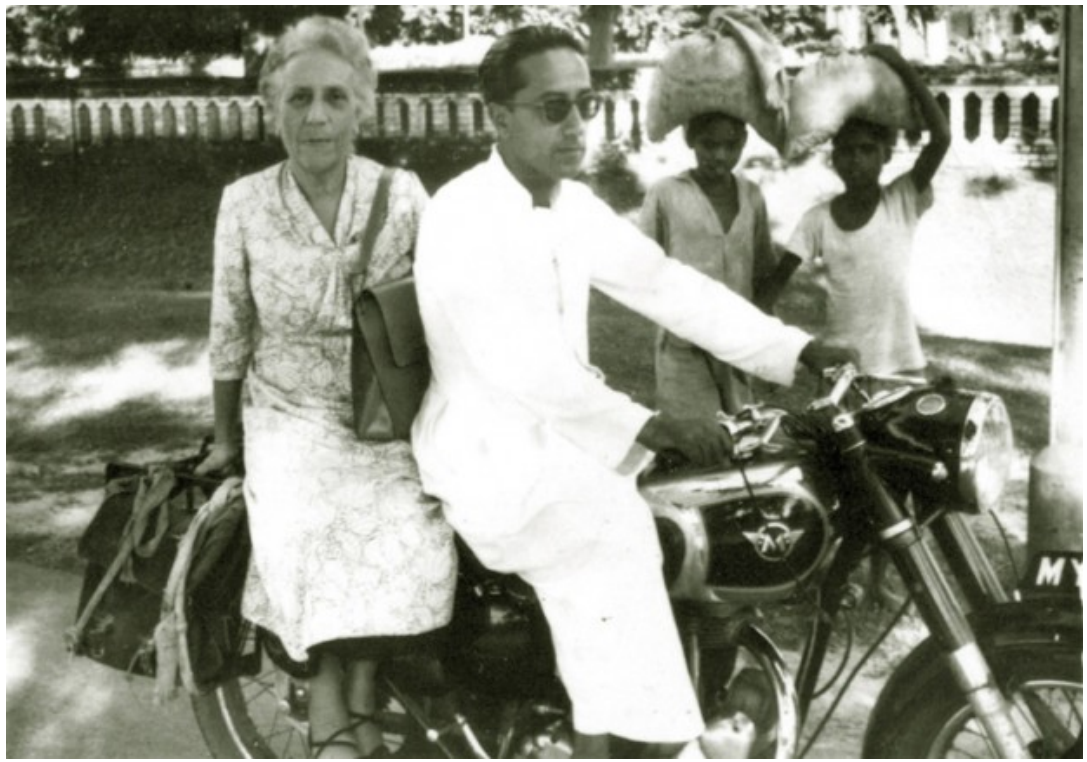
Panikkar a Can Feló, la seva residència a Tavertet, l'any 1980.

Foto: Fragmenta Editorial

Panikkar és un filòsof amb una biografia intensa, accidentada, complexa, que ens parla de l'obra, l'explica i la fa possible. Ur primera aproximació a aquesta biografia l'ofereix senzillament el seu nom: Raimon Panikkar i Alemany. I és que no sempre e anomenar així. Panikkar reescriu el seu nom a mesura que evoluciona el seu propi pensament. Comencem pel final: Aleman el cognom de la seva mare, Carme Alemany, una filla de la burgesia barcelonina.

Culta i refinada, Carme Alemany tenia inquietuds filosòfiques i es relacionava amb els cercles intel·lectuals del noucentisme. Casar l'any 1916 amb Ramuni Pániker, un indi que havia deixat la seva primera esposa, embarassada, a l'Índia, i havia arribat a Europa a fer fortuna. I en va fer: la seva indústria de productes químics ("Lo que Pániker pega, pegado queda") va tenir una envergadura molt considerable i va ser decisiva per al benestar econòmic de tota la família. Quan Ramuni Pániker arriba a Espanya transcriu el seu cognom d'aquesta manera: Pániker. Així és com l'hereten els seus quatre fills. Així és com l'escriurà sempre l'escriptor i filòsof Salvador Pániker, germà de Raimon. Aquest, però, quan viatja a l'Índia constata que la transcripció més rica a l'alfabet llatí del cognom patern és Panikkar, i així escriurà el seu primer cognom des d'aleshores. És una opció amb la qual respectar a fons la cultura índia de la qual procedeix.

I, finalment, Raimon. Quan Panikkar va néixer, el seu nom de fonts es va inscriure al Registre Civil en la seva forma castellana Raimundo. Així signava els seus primers llibres a l'editorial Rialp, vinculada a l'Opus Dei. Més tard, adoptarà la forma Raimo a tots els seus llibres. L'any 1997 compareixerà davant el Registre Civil per substituir el "Raimundo Pániker Alemany" que hi constava pel "Raimon Panikkar i Alemany" adoptat per ell.

Raimon Panikkar amb la seva mare, Carme Alemany, a Benarés, l'any 1956.

Foto: Fragmenta Editorial

En resum: assistim, en el pas de Raimundo Pániker a Raimon Panikkar, a una catalanització del nom i una indianització del cognom, i totes dues operacions són molt significatives. Panikkar s'afirmarà sempre com un pensador de matriu catalana i índia. La seva proposta intercultural, resumida en el mantra interreligiós "Me'n vaig anar cristià, em vaig descobrir hindú i torno budista sense haver deixat mai de ser cristià", beu precisament d'aquesta doble matriu. Com si ell estigués predeterminat, genèticament abraçar cultures i religions diverses.

Panikkar sempre va defensar que la seva obra era viscuda. Al pròleg del seu llibre *De la mística: experiència plena de la vida* que va estar temptat d'estripar el manuscrit perquè el tema arrelés a la seva vida. A l'"Editorial de l'autor" de la seva obra cor declara amb solemnitat: "Cap dels escrits que tinc l'honor i la responsabilitat de presentar no ha nascut d'una simple especulació sinó que tots són més aviat autobiogràfics, és a dir, inspirats en una vida i en una praxi, i és tan sols posteriorment que han estat plasmat per escrit." Com és aquesta vida, aquesta praxi, que ha inspirat l'obra de Raimon Panikkar? La coneixem prou bé gràcies a la polèmica biografia escrita per Maciej Bielawski (Fragmenta, 2014).

Panikkar neix el 1918 a Barcelona, al carrer Rector Ubach amb Santaló. Estudia als jesuïtes de Sarrià. Amb la irrupció de la Guerra Civil, ell i la seva mare són perseguits pel seu compromís amb el catolicisme. Ell es refugia a Alemanya, on estudia química. Després de la guerra torna a Barcelona en bicicleta. L'any 1939 coneix Escrivà de Balaguer i l'any següent s'afilia a l'Opus Dei. Estudia ciències, filosofia i teologia. L'any 1946 es doctora en filosofia i s'ordena sacerdot. Resideix successivament

Madrid, a Salamanca i a Roma. Aquests canvis de domicili tenen a veure amb turbulències dins l'Opus Dei. El 1954, mort el pare, Panikkar en recupera la memòria viatjant a l'Índia per primer cop. S'hi està inicialment quatre anys. El 1958 es doctora ciències a Madrid i el 1961 en teologia a Roma. Tres doctorats, doncs: en ciències, en filosofia i en teologia. Anys més tard, Panikkar escriurà a fons sobre el que anomena la intuïció cosmoteàndrica, segons la qual la realitat té tres dimensions interdependents: la naturalesa (*kosmos*), l'home (*anthropos, andros*) i Déu (*Theos*). Xavier Melloni ha remarcat que els tres doctorats de Panikkar es corresponen a aquestes tres dimensions: el doctorat en ciències respon a l'estudi del *kosmos*, el de filosofia explora l'*anthropos* i el doctorat en teologia el *Theos*. Vida i pensament, novament relacionats.

L'any 1966 Panikkar entra en crisi amb l'Opus Dei, que l'expulsa després d'un procés canònic que coneixem cada dia millor. trasllada llavors a l'Índia i s'incardina com asacerdot a Benarés. De 1967 a 1972 imparteix docència a la Universitat de Harvard i el 1972 obté la càtedra de filosofia comparada de les religions a la Universitat de Califòrnia, a Santa Barbara. Durant els anys catedràtic divideix el seu temps entre l'Índia i els Estats Units.

Panikkar a l'estudi de la seva casa a Santa Barbara, Califòrnia, on va ser catedràtic de filosofia comparada de les religions des de 1972.

Foto: Fragmenta Editorial

A mitjan anys vuitanta, Panikkar es jubila i s'estableix a Tavertet, on crea Vivarium. Centre d'Estudis Interculturals (avui Fund Vivarium Raimon Panikkar). L'última etapa de la seva vida transcorre fonamentalment en aquest poble del Prepirineu català. La seva vida es converteix en lloc de pelegrinatge on acudeixen deixebles i amics delerosos d' escoltar la paraula de qui consideren mestre. Panikkar, però, no deixa de viatjar per tot el món impartint conferències i participant en actes acadèmics de tot tipus.

L'any 2008 Panikkar inicia la publicació de la seva obra completa, que recull setanta anys d'intensa dedicació a l'escriptura: "viscut per escriure, però he escrit per viure d'una manera més conscient i per ajudar els meus germans amb pensaments sorprenents no tant de la meua ment, sinó d'una Font superior que bé pot anomenar-se Esperit." De fet, durant aquests setanta anys els articles de Panikkar es van succeir sense interrupció: una seixantena de llibres, centenars d'articles, innumbrables intervencions públiques, nombrosíssimes participacions als mitjans de comunicació... Panikkar no va defugir el contacte amb el públic, des de les seves intuïcions intel·lectuals i espirituals contribuïssin a forjar un món diferent, més respectuós amb la diversitat de cultures i de tradicions i més crític amb l'imperi tecnocientífic.

Diàleg interreligiós

L'any 2004 Panikkar va participar molt activament en el Parlament de les Religions del Món, el "diàleg" amb més èxit i impacte que es van celebrar en el si del Fòrum Universal de les Cultures, a Barcelona. Panikkar va dedicar moltes energies al foment del diàleg interreligiós, sobre el qual va teoritzar àmpliament.

L'any 2009 Barcelona li va lliurar la Medalla d'Or al Mèrit Cultural. El mateix any va presentar públicament la seva obra comp la seu barcelonina del CaixaForum. Va ser el seu últim gran acte públic. Va morir a Tavertet el 2010. L'any següent la ciutat li tributava un homenatge al Saló de Cent de l'Ajuntament. I a principis d'any, el 5 de febrer passat, va ser també el Saló de Ce lloc que va acollir la inauguració de l'Any Raimon Panikkar. Impulsat per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelc societat civil, l'Any Panikkar commemora el centenari del naixement del filòsof amb un doble objectiu: difondre la seva obra i debatre la validesa de les seves intuïcions per comprendre el món contemporani.

[M'agrada 0](#)[Tuit](#)